

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LETTO—YEAR XV.

Cost 5c

Entered as second-class matter January 25, 1918, at the post-office

at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

Chicago, Ill., četrtek, 2. novembra (Nov. 2), 1922.

Subscription \$5.00
Yearly.

Urednik in upravljalec
postri: 2657 S. Lawndale ave.

Office of publication:
2657 S. Lawndale ave.
Telephone: Lawndale 4444.

STEV.—NUMBER 257.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

STRASNE RAZMERE MED RUDARJI V PENNI.

Družine stavkarjev v Windberju
stanujejo v šotorih, hlevih in
kurnikih.

NEWYORŠKI ODBOR PRE- ISKUJE.

Windber, Pa. — Odbor, katerega je posiljal newyorški župan Hyatt, da preizče razmere v tukajšnjih krajih, kjer premogarji že vedno stavko za priznanje unije, je načel stavkarje v strasnom položaju. Odbor se predvsem zanima za razmere v okolišu, kjer ima Berwind-White kompanija svoje premogorovnike. Ta družba zalaže s premogom s cestnozelešnico družbo v Brooklynu, toda zadnje čase ne posilja dovolj premoga kot bi morala po pogodbi. Mestna uprava v New Yorku, ki ima pogodbo s cestnozelešnico družbo, se je pričela zanimati za stav in jo poslala v Pensylvanijski odbor, da dozne vročo, zakaj se premogovniška družba ne drži pogodbe.

Nekaj je tudi pomagalo piketiranje glavnega pisarniškega stana Berwind-White kompanije v New Yorku. Pred pisarno sta stala dva stavkarja, katera je organizacija nalač za to posilala v New York in sta držala napis: "Poglejte palčo kompanije, ki nas je pognala iz hiš pod milo nebo."

Odbor je videl, da družine stavkarjev žadajo razmere v šotorih, hlevih in kurnikih. Stavka trajala od 6. aprila. Družba je znižala mezzo 1. aprila. Prej, dokler niso bile mezo znižane, so premogarji dobivali povprečno \$15 do \$22 na teden, ko je pa bila mezo znižana, so žadari zahtevali, da jim ni mogoče prekriti svojih družin.

Mrs. Harry Beal Seanor, ki ima šest otrok, je izpovedala: "Moj soprog je bil nočni čuvaj. Delal je dvanaštirje ur vsako noč in sedem noči v tednu in prejemal \$147.50 na mesec do 1. aprila. Potem je bila njegova plača znižana za \$37.50. Moj soprog ni vedel niti o tem, dokler ni potegnil plače."

Louis Chaney je izpovedal, da je prejemal \$15 do \$22 tedensko in od te vseote mu je družba odtrgalala za stanarino in grocerijo, tako da mu ostal eden dolar gotovine skozi več tednov.

"S čim ste si kupili obliko?", ga je vprašal predsednik preiskovalnega odbora Hirschfield.

"Moja žena ima eno samo obliko že dve leti, kar se pa mene tiče, mije unija kupila te hlače, ki jih imam na sebi, drugače ne bi mogel iti nikam iz hiše," je bil odgovor.

Wirth prosi zavesnike, naj rešijo Nemčijo.

Berlin, 1. nov. — Ministrski predsednik Wirth je danes sprejel reparacijsko komisijo, katera se mudi v Berlinu in katero vodi Louis Barthou iz Francije. Wirth je dejal, da Nemčija stoji na pragu velike gospodarske krize in laskotu, da ne more več ustreči svojim upnikom. Mednarodna pomoč je absolutno potrebna.

Barthou je odgovoril, da je komisija prišla v Berlin kot zdravnik, ki ima zdraviti bolno nemško ekonomijo. Zaradi tega je potreben, da se zdravniku razdenejo vse podrobnosti bolezni.

Nemška marka je včeraj spet padla.

Viljem ne sme na Benitojanovo potovanje.

London, 1. nov. — Anglija in Francija sta odredili, da mora bivši nemški kajzer prebiti medene tedne s svojo novo ženo v Doornu na Hollandakem. Viljem Hohenzollern je menda nameraval odpotovati po poroki v Nemčijo, to mu je zdaj prepovedano. Holandska vlada ima nalogu, strogo paziti, da se Viljem ne izmazne.

Iz Berlina poroča, da je Viljem naročil za svojo nevesto diadem s 700 diamanti, ki bo stal 800 milijonov mark. Njegova prva žena, ki je bila cesarica, ni imela takega diadema.

GENERALNA STAVKA V MEHIKI V PRID POLITIČNIM JETNIKOM V AMERIKI.

Progres, Mehika, 1. nov. — (Federated Press.) — Tukajanje delavske unije so se izrekli za generalno stavko dne 8. novembra. Stavka, ki bo trajala 24 ur, bo protest proti vladni Zdrževalni državi, katera noče izpustiti iz zapora mehiški politični jetniki, med katerimi sta Ricardo Flores Magón in Librado Rivera. Stavka je določena na dan, ko došpe v pristanišče Progress ameriški parnik Wardove drte; stavka zadrži izklajanje blaga s parnika in s tem hoče mehiški delaveci opozoriti Američane, da misijo resno, ko zahtevajo svobodo za politične jetnike.

ZANIMIVA DEBATA O ŽIVLJENSKI MEZDI.

Vladni železniški odbor je zaključil, da je 25 centov na uro "dobra in pravida" meza.

DELAVCI ZAHTEVAJO NAJMANJ 48 CENTOV.

Chicago, Ill. — (Fed. Press.) — Vladni železniški delavski odbor je zaključil, da 25 centov na uro zadostuje delavcem na železniških progah. Kot po navadi je "ljudska skupina" odbora potegnila s skupino železniških magnatov in trije zastopniki delavstva so ostali v manjšini.

A. O. Wharton, eden delavskih zastopnikov v odboru, je neusmiljeno pohjal sklep vedine, ki je zaključila, da je minimum 25c na uro "potretna življenska meza". Organizacija zahteva minimum 48 centov.

Dolgo časa je trajala rasprava, koliko mora znati življenska meza, oziroma meza, ob kateri se delavec z družino lahko poštegne preživi. Delavski zastopniki so dokazali, da je 48 centov najmanj, kar mora delavec prejeti, akor hode res imeti življensko mezo. Večina odbora je pa izjavila, da je 48 centov na uro "potretna absurdnost, ki bi uničila vse železnice v Združenih državah in vrgla vse industrije v komunistično propast, ako bi bila sprejeta v splošnem."

Wharton je v svojem odgovoru vprašal večino, kako morejo meščnih \$51 smatrati za življensko mezo. Kako more delavec, ki ima družino, živeti ob tej vstopici v sedanjih časih? Delavec ne zahteva plače, s katero si bi kupili avtomobil prvo leto in drugo leto; delavci zahtevajo dobrodošno življjenje, da kot delavci Amerike žive kot Američani.

Mehiški rebelni vodja ujeti.

Mexico City, 1. nov. — General Francisco Murguia je bil s par sto pristaši ujet včeraj v Durangu. Murguia se je pred kratkim vstopil iz Texasa čez mehiško mejo z namenom, da bo "dvignil" revolucijo proti Obregonovi vladi.

POROTNIK — TAT.

Chicago, Ill. — Listi poročajo, da je neki sodnik (ime so zamolčali) v Chicagu nagnil razpustil poroto v terek, ko je dobil pritožbo, da je eden porotnikov obral že drugim porotnikom, ko so sedeli na svojih sedežih v sodni dvorani. Porotnik-žepar je v zaporu.

Bolgarija povabilna na konferenco.

London, 1. nov. — Ententa je obvestila Bolgarijo, da sme poslati deležne na konferenco v Lozanu, ki se bodo udeležili razprave o dardanski vprašanju in zahtevali zahtevo Bolgarije za izhodišče do Egejskega morja.

Bivši turski ministri obojeni na smrt.

Carigrad, 1. nov. — Narodna skupščina v Angori je obsojila na smrt tiste ministre sultanske vlaste, ki so podpisali servensko pogodbo z entento. Prizadeti so veliki vezir Damad Ferid paša, Hadži paša in Teofik bej. Vsi trije so poenotili v Švici.

Carigrad, 1. nov. — Narodna skupščina v Angori je obsojila na smrt tiste ministre sultanske vlaste, ki so podpisali servensko pogodbo z entento. Prizadeti so veliki vezir Damad Ferid paša, Hadži paša in Teofik bej. Vsi trije so poenotili v Švici.

OBREGON PODAJA NA SVETE KAPITALISTOM.

Svetuje Jim, naj popuste od njih nestrepolnost.

Sedanja vprašanja se po njegovem mnenju ne dajo reševati po starem metodah in načinu.

Mehika, Meh. (Fed. Press.) — Radi vesti, ki so jih pritožili tukajšnji časniki in v katerih so pripovedovali, da je Hardingova administracija vamemirjena zaradi naraščajočega komunizma in radikalnega gibanja v Združenih državah, je Obregon, predsednik mehiške republike, održeval intervju s časnikarji, v katerem je podal primeren nasvet kapitalistom, kakšni metod naj se poslužijo, da ohranijo razredno vladilo v prehodni dobi.

"Po vsem svetu je napredovala želja po zboljšanju socijalnih razmer v različnih formah kot na pr. komunizem ali sindikalizem, ki sta različni fazi od socializma in sta napravila razne pridobitve.

"Izurjenost vlade postoji v tem, da čuva te tendence in želi harmonijo med delavci in kapitalisti na podlagi zboljšanja razmer za delavce, ne da bi se pri tem direktno upiral, ker postoji nevarnost, da provoda nasilje, katerim sledi boji med raznimi razredi, ki tvorijo človeško družbo.

"Uloga modernega državnista ne sme sloneti na doganah precedentih, kajti sedanja situacija odkriva originalna stруje, ki se ne dajo rešiti po načinu, kakršni so služili v preteklosti.

"Po mojem mnenju trpi vse človeštvo zaradi prehodne dobe. Tista dečela je pa najbolj sredina, katere vladarji imajo redko sposobnost, da zgradi potreben most, prek katerega gredo tista ljudstvo v moderno življanje, katero naj odgovarja etičnim in pravilnim zahtevam, katere večina zahteva, pri tem se pa umaknejo vsem prelomom, katerih posledice je težko napovedati naprej.

"To delo bi bilo zelo olajšano vladarjem, ki želi izvesti ta program, ako bi kapitalisti nataknili boljši očeli, ki bi jih vspodbil, da bi čisteje gledali v bodočnost in bi odnehalili po pameti."

POLOŽAJ ŽELEZNIŠKE STAVKI V CENTRALI.

Centralia, Ill. — Vrste stavkarjev v delavnicah burlingtonske železnice so po štirih mesecih štredne. Prvega julija je zastavljalo 251 delavcev in od tega časa je uskočilo iz stavkovskih vrst le štirinajst stavkarjev, ki so se vrnili nazaj na delo.

Kovači, električarji in kleparji so vse na stavki. Iz vrst strojnih klučavničarjev in pomočnikov so uskočili samo štirje. Vrste kotlarjev sta zapustila samo dva, izmed delavcev, ki grade železniške vozove, se jih je iznevralo osem. Člani stavkovnega odbora izjavljajo, da uskoki dosti ne štejejo, ker niso izkušeni delavci, ampak le pomočniki.

Veliko stavkarjev je dobilo delo v drugih industrijskih. Rudarji, ki so se šele pred kratkim vrnili na delo, prispavajo največ v podporo stavkarjev.

Veliko stavkarjev je dobilo delo v drugih industrijskih. Rudarji, ki so se šele pred kratkim vrnili na delo, prispavajo največ v podporo stavkarjev.

Bolgarija povabilna na konferenco.

London, 1. nov. — Ententa je obvestila Bolgarijo, da sme poslati deležne na konferenco v Lozanu, ki se bodo udeležili razprave o dardanski vprašanju in zahtevali zahtevo Bolgarije za izhodišče do Egejskega morja.

Bivši turski ministri obojeni na smrt.

Carigrad, 1. nov. — Narodna skupščina v Angori je obsojila na smrt tiste ministre sultanske vlaste, ki so podpisali servensko pogodbo z entento. Prizadeti so veliki vezir Damad Ferid paša, Hadži paša in Teofik bej. Vsi trije so poenotili v Švici.

Carigrad, 1. nov. — Narodna skupščina v Angori je obsojila na smrt tiste ministre sultanske vlaste, ki so podpisali servensko pogodbo z entento. Prizadeti so veliki vezir Damad Ferid paša, Hadži paša in Teofik bej. Vsi trije so poenotili v Švici.

Carigrad, 1. nov. — Narodna skupščina v Angori je obsojila na smrt tiste ministre sultanske vlaste, ki so podpisali servensko pogodbo z entento. Prizadeti so veliki vezir Damad Ferid paša, Hadži paša in Teofik bej. Vsi trije so poenotili v Švici.

Carigrad, 1. nov. — Narodna skupščina v Angori je obsojila na smrt tiste ministre sultanske vlaste, ki so podpisali servensko pogodbo z entento. Prizadeti so veliki vezir Damad Ferid paša, Hadži paša in Teofik bej. Vsi trije so poenotili v Švici.

Carigrad, 1. nov. — Narodna skupščina v Angori je obsojila na smrt tiste ministre sultanske vlaste, ki so podpisali servensko pogodbo z entento. Prizadeti so veliki vezir Damad Ferid paša, Hadži paša in Teofik bej. Vsi trije so poenotili v Švici.

Carigrad, 1. nov. — Narodna skupščina v Angori je obsojila na smrt tiste ministre sultanske vlaste, ki so podpisali servensko pogodbo z entento. Prizadeti so veliki vezir Damad Ferid paša, Hadži paša in Teofik bej. Vsi trije so poenotili v Švici.

Carigrad, 1. nov. — Narodna skupščina v Angori je obsojila na smrt tiste ministre sultanske vlaste, ki so podpisali servensko pogodbo z entento. Prizadeti so veliki vezir Damad Ferid paša, Hadži paša in Teofik bej. Vsi trije so poenotili v Švici.

Carigrad, 1. nov. — Narodna skupščina v Angori je obsojila na smrt tiste ministre sultanske vlaste, ki so podpisali servensko pogodbo z entento. Prizadeti so veliki vezir Damad Ferid paša, Hadži paša in Teofik bej. Vsi trije so poenotili v Švici.

Carigrad, 1. nov. — Narodna skupščina v Angori je obsojila na smrt tiste ministre sultanske vlaste, ki so podpisali servensko pogodbo z entento. Prizadeti so veliki vezir Damad Ferid paša, Hadži paša in Teofik bej. Vsi trije so poenotili v Švici.

Carigrad, 1. nov. — Narodna skupščina v Angori je obsojila na smrt tiste ministre sultanske vlaste, ki so podpisali servensko pogodbo z entento. Prizadeti so veliki vezir Damad Ferid paša, Hadži paša in Teofik bej. Vsi trije so poenotili v Švici.

Carigrad, 1. nov. — Narodna skupščina v Angori je obsojila na smrt tiste ministre sultanske vlaste, ki so podpisali servensko pogodbo z entento. Prizadeti so veliki vezir Damad Ferid paša, Hadži paša in Teofik bej. Vsi trije so poenotili v Švici.

Carigrad, 1. nov. — Narodna skupščina v Angori je obsojila na smrt tiste ministre sultanske vlaste, ki so podpisali servensko pogodbo z entento. Prizadeti so veliki vezir Damad Ferid paša, Hadži paša in Teofik bej. Vsi trije so poenotili v Švici.

Carigrad, 1.

PROSVETA

GLASILO SLOVENEKE NARODNE PODPORNE JEDNOSTE

LAZINNA SLOVENEKE NARODNE PODPORNE JEDNOSTE

Onečasovno po dogovoru. Rohopis se ne vrati.

Doprinos: Zadnjeno dnevo (Avon Chicago) \$2.00 na leto. \$2.00 na mesec, \$1.00 za tri meseca; Chicago \$3.50 na leto. \$3.50 na mesec, \$1.00 za tri meseca, in za inozemstvo \$5.00.

Nadov na vse, kar ima stik z Nadevom

"PROSVETA"

207-29 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovenia National Benefit Society.

Owned by the Slovenia National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Illinois \$2.50, and foreign countries \$5.00 per year.

"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"Danes v obiskajo m. pr. (Oct. 31-32) poleg vodjega imena na naslovu
poziv do tem je o tem dnevnem potrebu narodnina. Pencirite je provo-
mo, da ce vam ne vrniti list.

KAKO RAZUMEJO GOSPODUJOČI SLOJI DEMOKRACIJO V ITALIJI.

Italija je dobila fašistovsko vlado — fašistovsko ministarstvo. To se ni zgodilo, ker so mogoče fašisti zmagali pri volitvah in dobili večino v italijanskem parlamentu. Ravno tako se ni fašistom pridružila katera druga meščanska stranka, da imajo skupaj večino v parlamentu. To se ni naj zgodilo oficijelno, tako namreč pripovedujejo brzjavke in Italije.

Italija ima parlamentarno vlado ali takosvan demokratičen način vlade. To pomeni, da večina v parlamentu vidi, da večina v parlamentu strmoglavija ali odstavja ministarstva, aka ji niso všeč.

Fašisti se niso poslužili te metode. Kaj pa so storili? Njih glavni načelnik Benito Mussolini je fašistom ukazal, naj običajo črne srajce, ki so bile od nekdaj v Italiji priznane kot znamenje anarhistov, dokler jih niso sprejeli fašisti oficijelno za svojo narodno nošo. Najbrž so fašisti vedeli, zakaj so proglašili historično srajco italijanskih anarhistov za krov vseh navdušenih in gorečih italijanskih imperijalistov. Misili so že takrat, da se poslužijo nasilja v interesu reakcije, ko so odločali o svojem kroju. Ko je fašistična armada oblekla črne srajce in dela na glave broaste čelade, jim je njih glavni načelnik rekel, zdaj pa pojrite v Rim, kakor veste in znate. V fašistovskem jesiku to pomeni, da se naj rabi sila, širi strah in groza.

Fašistovski bataljoni okoli Rima so ubogali svojega harambaša. In ko se je fašistovska armada napotila v Rim in je s počagi delavskih domov in uničevanjem delavskih kajžnic nasmanila, da je na pohodu, je njih general razglasil svoj program: "Mi smo za kralja, dokler je kralj z nami. Jadranovo morje je naše jezero, Sredozemsko morje pa naše morje." Fašistovski bataljoni so zavriškali in pričeli korakati proti Rimu. Brzjavke so pa naznale o tem pohodu, kakor da se Atila s svojimi četami bliža večnemu mestu.

Psihologični trenotek je prišel. Ministrski predsednik Facta je podal ostavko, Mussolinija je kralj k sebi poklical in poveril, da sestavi novo ministarstvo. Zakulisne kupčete z najbolj nazadnjaškimi strankami so pričele in Mussolinij je razglasil imena svojega kabinta, v katerem najdemo pet fašistov, obložene s sedem ministrskimi portefiji. Poleg fašistov se nahajajo v kabintu še Stirje načionalisti, ki se od fašistov ločijo le po imenu, en demokrat in en pristaš katoliške stranke. Minister "svobodenški" pokrajini je seveda fašist, kakor je ministrski predsednik, ki je obenem minister za zunanje zadeve.

Amerika je poslala dva milijona moč onkraj oceana in posodila je več ko deset milijard dolarjev, da se izvojuje svoboda na morju in da bodo narodi imeli pravico odločevati o svoji usodi. Zaveznički so zmagali z ameriško pomoko in ljudje v Ameriki so pričakovali, da se po sklenjenem miru to izvrši, za kar je šla Amerika v boj.

Italijanski gospodujoci sloji so pokazali, da razumejo demokracijo, svobodo na morju in samoodločevanje narodov po svoje in sicer popolnoma drugače kot Američani.

"Mi smo za kralja, dokler je kralj z nami" pomeni, da so fašisti za sedanjega kralja, dokler bo podpiral zahteve italijanskih imperijalistov. Kadar pa kralj tega ne stori, se lahko nadomesti z drugo kronano marioneto, ki bo služila italijanskim imperijalističnim težnjam.

"Jadranovo morje je naše jezero, Sredozemsko morje pa naše morje." V teh besedah je izrazen ves italijanski imperijalizem. Jugoslovani, Grki nimata kaj iškati v Jadranu morju, to je vendar italijansko jezero, ki se nahaja sredi Italije. Sredozemsko morje je italijansko morje! V fašistovskem jesiku pomeni: "Tihi ti Francija, molči ti Španija, držite jezik za zobni v Egiptu, Turčiji in druge, kajti na Sredozemskem morju gospodari le Italija. Ako ne boste pridin, prepovemo vašim ladijam pluti po našem morju in jezeru."

Kdor ni slep lahko vidi, da pripravljajo italijanski imperijalisti netivo za novo vojno. Italija je zadolžena do vrata. Delavske mase so brez dela, italijanski kmet strada in hrbet se mu šibi pod davčno butaro. Italija je pred bankrotom, kot vse druge evropske države, ki oborožujejo za novo vojno, mesto da se po primejo rekonstruktivnega dela in skušajo agraditi naj doloma, kar je unilis zadnja vojna.

V zadnjem fašističnem činu se zrcali vsa obupnost italijanskih gospodujocih slojev. Italije ne morejo postaviti na zdravo gospodarsko podlago in zatekli so se k starim imperijalističnim in nacionalističnim frazam, ki ne morejo nikakor zboljšati gospodarskega položaja v Italiji, ampak lahko le pospešijo njen gospodarsko vprostovanje.

SLIKE IZ NASELBIN.

In Kansasu. — Precej dopisov prihaja zadnje čase v Prosveto iz Kansasa, a niti v enem nisem opazil, da bi bilo kaj omenjeno o volitvah, ki se bodo vrstile dne 7. novembra. V Kansasu smo zadnje čase tako daleč "napredovali", posebno v Crawford countiju, da nima naša delavška stranka nobenega kandidata za okrajne službe. Vzrokov za to je več in jih ne bom opisoval, saj itak vsekdo ve, kaki so.

Ker naša delavška stranka nima kandidatov, je naša dolžnost, da agitiramo in delamo na to, da si izmed starih strank izberemo boljše kandidate. Tudi v starih strankah so razlike med kandidati: nekateri so bolj naklonjeni delavecem kot pa drugi. V Crawford countiju je zadnje čase hud boj za okrajne sedeže med starima strankama, ki se poostruje, simbolj se blizajo volitve. Posumno odkar se je ustanovila neka "nevidenja" organizacija, ki veliko agitacije proti inozemskim kandidatom, ki jih je tudi par v starih političnih strankah.

Inozemec John Beitzsinger, avstrijski Nemec ponovno kandidira za okrajnega komisarja (county commissioner). Vsakdo v Crawford countiju njega dobro pošma, posebno ga poznamo in inozemci. Dasi pripada k starejši politični stranki, vendar moramo reči, da je bil vedno naklonjen delavstvu, posebno revnemu sloju. Vsi vemo, kako je bilo delavstvo v tem countyju teptano zadnjih par let in za raznemalenkosti so delaves zapirali.

John Beitzsinger je kot okrajni komisar vsakemu pomagal, kdor se je nanj obrnil, posebno je bil vedno pripravljen pomagati inozemcem.

John Beitzsinger je že precessa na tem uradu, zato bi moralo kdo rekel, naj si še kdo drugi malo opomore, kaj bi bil samo eden vedno na onem in istem mestu. Ne amemo gledati na to, ker nih kandidat napredne stranke, je dolžnost, da volimo onega, ki se je pokazal, da je kolikortoliko naklonjen delavstvu. Med kandidati starih strank danes nimamo boljšega od njega, če se torej udeležimo volitve, volimo tistega ki je nam v korist, ne takega, ki se je vedno pokazal za nasprotnika delavskemu rašetu.

Dne 25. oktobra je tu pričela konvencija za pravila distrikta št. 14 U. M. W. of A. pod vodstvom Bittnerja in Pecka. Boj je hud, ker sta na konvenciji dve stranki, in sicer naprednjaki — Howatovi in nazadnjaki Bittnerove. Prvi so v majhn manjini. Kot predsednik vodi konvencijo Lewisov odpoljanec Bittner. Naprednih kandidatov je bilo več, 12, del, da je niso bili organizacije tri meseca. Prvi dan so jih hoteli izključiti 50. Kakor se ali je večina predlogov naprednih kandidatov izven dnevnega reda (out of order). In ker so v manjini si ne morejo pomagati.

Nisem misil, da bo na konvenciji toliko naprednih delegatov

— Howatovev, kot jih je, kajti v novih a prostovoljci organiziranih lokalih je še vedno veliko stavkarjev, ki so vtrajali skose ob stavki do zadnjega. Oni niso imeli pravice voliti delegatov, še manj pa biti voljeni. Veseli me, ko opašam, da se pri več lokalih stvar izboljšuje in zoper prehaja v prejšnji tis. Mislim tudi, da ne bo dolgo, ko bo naprednjaštvu splet v ospredju. Oprijeti se ne veda mogoča dela in pridno hodiči na seje; ne amemo prehitro pozabiti bila, ki je to zadnje leto po krvici padal po nas.

Delaveci velikokrat kaj radi posabijo na bilo, ki jih je tepel in tudi radi posabijo na one moči, prid. Naš sedaj pustim Howata in tovarisce na strani. V resnici smo polskusili dobiti jih iz Jezu na vse načine. Pošredilo se nam ni in se nam tudi ne bo, dokler bo sedel na sodniškem stolcu sodnik Kuran.

Kakor je rečeno, ljudje kaj hitre pozabijo. Nekaj tukajnjih malih trgovcev nas je v obenih stavkah podpiralo in nam nadilo kredit. Poseben Louis Kalinger, Slovenec, je bil vedno na naši strani, da si je komaj par mesecov pred stavko odpril trgovino s svojim malim denarjem. Veseli je iganci in druga jedila kakor pred stavko, vsakogar točil, da si je bil sam v stiskah in rekel: "Niš se ne boj in kar vzem: kolikor rabis. Boste že enkrat zopet delali in snastale poravnali." Marsikateren je tudi rekel: "Dokler bo meni mogoče vatršiti, dobite tudi vi stavkarji vse,

PROSVETA

kar potrebujete." Kakor slišim so nekateri že posabili na tega dobrotnika v stiski in naših stavkah. Nekateri se izgovarjajo, če, da je pri njem po dva ali pet centov tak ali ona reč dražja kot pri kakem drugem trgovcu. Drži rojaki, ali ne veste, da je tudi med malimi kakor vsem: trgovci velika nevoščljivost. Drug druge bi rad bojkotirali in spravili svojega konkurenca s poti. Poštevam nevoščljivi so napram novemu začetniku.

Pa recimo, da bi bila pri Louisu kaka stvar dražja za par centov kakor drugod, kar pa ni. Spominjam se moramo na to, kaj je storil za nas naš trgovec med stavko v gmotnih zadregah, da si nam bi bilo mnogo na boljšem.

Ali bi bilo veliki masi revnih mogode vtrajati med stavko, ko jo hočejo kapitalisti takoreč dajati s koše, ako bi ne bilo par zavednih "Stormanov", ki nam zaupajo in nas podpirajo v sili? Če bi bila resnica, da ta trgovce radoma vsak predmet po par centov dražje, tako se bi precej gosti, pa mi ni prav čisto nič šal radi dela. Žal mi je, da ni moje delo na polju organiziranja dokončno. Pa bi bilo nič obupal, povrniti se bom nazaj v okraj Westmoreland, kjer pride čas za to in upam, da bom še dobri svoje sotrpine pripravljene spustiti v boj, ko jih bo klicala trobenta delavških zatrhanih mas na svoj branik.

S tudi taki ljudje, ki se prav mošato trkajo na prse, pravijo, da so napredni in zavedni borilci delavskih zahtev. To so tudi kazali na zunanj, drugače pa so se hodili dobratik bosom in jim vseko besedo takoj, še gorko, obesili na nos. Sedaj pa so še na kompanijaku povelje v rove in prevzeli so prostore, v katerih so pred stavko delali drugi. To naj bodo napredni delavci! K vragu s tako naprednostjo. Da so oni v resnici napredni, bi se bili zoperstvali temu in lepo ostali doma, pa bi bilo vse drugade kakor je sedaj. Ampak mislim, da tudi sanje pride enkrat čas obračuna.

Johann, Utah. — Tem potom nazznam rojakom in sobratom SNPJ, da se je dne 11. oktobra ponesrečil rojak in sobrat Matt Pahar, ki je še istega večera umrl. Pokojnik je spadel k društu št. 485 v Telluridu, Colorado, toda tukajnjega društva št. 295 SNPJ se je polnočitveno udeležilo sprevoda in priredilo dostenjen pogreb, v spremstvu njegovih znancev in prijateljev. Pokojni Matt je bil pokopan dne 15. oktobra na Helperju, Utah. Dragi naš pokojni sobrat naj podiva v mire v tuji gradi. — Joseph Brodnik.

Johnston City, Ill. — V tukajnjem mestu se je poročil med rojaki dobroznanji in napredni rojaki John Shum z gospodino M. Struel. Novoporodčensku paru želimo mnogo sreče v zakonskem stvari. — F. M.

JAVNA GOVORNICA.

Bryant, Ill. — Dobil sem v roke nek mesecišnik, ki izhaja kakov in dovoljujejo finance. List pretaka prave krokodilove solise nad tem, da pride v Ameriko sodrug Etibin Kristan. Ce bi bili gospodje okoli S. L. P. toliko naredili za idejo socializma kot je sadrog Etibin Kristan, bi bilo njihovo izražanje sedaj drugače: "socialne patriote" bi videli drugje. Dokler bomo videli po listih enako pisanje, ne moremo misiliti, da bo delavstvo doseglo kak uspeh. Nič drugega ni videti kakor napadanje posameznih osebnosti. To ne je znati, da bi bil list slab, toda njegova voditev in uredništvo pa se razvidi iz pisanja.

S. L. P. je nastala po vojni, v vojnem času so se ti ljudje skrivali in niso pridli na svetlo. Saj jih tudi ni mnogo, da bi jih slovek lahko seštel in ni pri tem treba dobrega računarja. S takim pisanjem o socialističnem voditelju si ne bodo nikdar opomogli, uspeh imajo morda le pri takih, ki so nevedni. Poznam sodruga E. Kristana in vem, da mi bo radi njegove lakrenosti vedno ostal pri sreči. Bil je prvi boritelj za delavstvo in še danes je to. Ko bi imeli uredniki pri S. Z. take neprilike v starji domovini kot jih je imel sodrug E. Kristan, bi go točno v priljubljenih prostorih, kakor delajo soprogne naši izkorisčevalcev. Premetno trda gre delavcev ženi.

Kdo pa je temu krv drugi, ko mi delavel, ki se nočemo politično organizirati. Bi bil za to že skriveni čas, zato ni treba odlahati na jutri, ker že danes je prepozno.

Na volilni dan imamo pravico odločati v svojo lastno korist, katero pravice nam po ustavi zavzame. Skriveni oblik ter posedat po priljubljenih prostorih, kakor delajo soprogne naši izkorisčevalci. Drugega nam torej ni treba storiti, kot ne amemo se pustiti pregovoriti z sladkimi besed naši izkorisčevalcev. Tisti, ki nam jih oni prizorajo, nikar ne mislimo, da bi delali v našo korist.

V šestem distrikту, St. Louis county, imamo danes važno vprašanje koga naj volimo v važni urad okrajnih komisarjev (county commissioners). Okrajni komisar je velikega pomena za slučaj nezgod, neared pri delu in v družinskih zadevah. Ta ali oni volilce si misli, da okrajni komisar ni tako velikega pomena, ali tisti živedi slovenski volilci vidimo veliko potrebo, da se v tem oziru pri nas predvrgači. Sedanji komisar je mr. Harvi, ki je naklonjen nekomu drugemu, ne pa delavstvu, saj vidimo, kdo ga nam prisporoča.

V šestem distriktu kandidira za to mesto mr. Makensi, ki mislim, da je dobro znati med našimi volilci. O njem ne moremo misiliti, da je kak kapitalist, ker je prost farmer, nam v bližini dobro poznani. Slovenci nimamo svojega kandidata, zato volimo drugače, taki, s katerih vemo, da bodo stali za naše koristi. — Volilce.

Delavske srednje šole v Rusiji.

Moskva. — (Feder. Press.) — Delavske srednje šole v Rusiji so do končala tretje leto svojega obstanka. V letu 1919 je bilo devet takih šol z 2000 dijakov; leto pozneje je število šol narastlo na 34. Število dijakov pa na 15.000. Letos je pa še 63 šol z 29.000 dijakov. Sedemdeset odstotkov dijakov je industrijskih delavcev, 23 odstotkov je kmetov in samo 15 odstotkov je sinov takovanih inteligenčnih. Več ko ena tretjina vseh dijakov spada k komunistični stranki. Delavske srednje šole so pripravljalnice za višje učne zavode. Več ko polovica dijakov, ki so letos dovršili te šole, je šlo na tahnlike šole, 17 odstotkov je šlo študirati medicino.

All vol, kaj tripi veliko Slovenskevostnih delavcev v Ameriki vselej spomih bolesni, ki so posledica občevanja z vladugrazmi? Ako ne vol, narodi si knjige "Slovenija". Izstori detajli pri Knjigovni matici S. H. P. J.

drugimi na braniku, da se izpolnijo

BABICA.

Obrazi iz življenja na kmetih.

Spisala češki
BOŽENA NEMCOVA.Poslovenil
FRANCE CEGNAR.

(Dalje.)

Na večer, ko je žela travo, opazila je sicer, da nekdo stoji ne dače tam pod drvesom, čutila je, da ji kri v lice stopa, ali premagala se je in ni se ozrla krog sebe, in ko je našela trave, hitela je domov, kakor bi ji za petami gorelo. Tretji dan je bila nedelja. Mati je pekla kolače, oče je šel vabiti gospoda učitelja in nekoliko starih sedov na malico, po vasi pa so si na meseč pravili: "Pri Miklu bo zaročka!"

Popolnole so prišli v hišo trije mojke v praznični obliki, dva sta imela rožmarin na rokavih. Gospodar jih je na pragu pozdravil in družina stojec zadaj jim je rekla: "Bog daj dobro srečo!"

"Bog daj," odgovori gospodnik na oteta in sina.

Zenin je stopil zadnji čez prag, in zunaj so se čuli ženski glasovi: "Tone je brhek mladenič, glavo nosi kakor jelen, in kako krasno kito rožmarina ima na rokavu. Kje ga je neki kupil?" in možki so temu odgovarjali: "Kaj neki, lahko nosi glavo visoko, ker odveče najlepše dekle, najboljše plesalko, dobro gospodino, in vrhu tega je bogato. Ta ima sredo!" Tako je mislilo po vasi tudi mnogo roditeljev, in mrzilo jim je, da si je Viktorica izbrala ženina iz druge vasi, da ji ni bil dober ta ali oni, čemu tako naglica, take muhe, in to in ono, kakor je to že ob takih prilikah navada.

Do večera je bila zaročka sklenjena. Učitelj je spisal ženitveno sko-pismo, pridrži v roditelja so ga podkrtili, imena je pristavil kum in Viktorica je podala Tone-u roko občajajo mu, da bo v treh tednih njegova žena. Drugi dan so pridrži tovarisce želat srečo in kadar je Ma Viktorica na vas, vselej so jo pozdravljali: Bog ti daj srečo, nevesta! Ali kadar so ji mladeniči govorili: "Škoda tebe, zakaj pa niso zapustili, Viktorica?" stopile so ji solza v oči.

Nekoliko dni je bila Viktorica bolj vesela, in kadar je morala biti na vas, ni ji bilo tesno, kakor prej dokler še ni imela škapulirja od kovačnice in še ni bila nevesta. Zdajo se ji je, da je ves strah od nje padel, in hvalila je za to Boga in kovačico, ki je tako dobro svetovalo. Ali ta njena radost ni dolgo trajala.

Viktorica dne proti veteru je sedela na vrtu z ženinom. Govorila sta o prihodnjem gospodarstvu in o svatbi. Pa kar nagi je umolknili, oči je uprisa predse na grm in roka se je ji začela trsteti. "Kaj ti je?" vpraša ženin začuden.

"Pogled med te veje, ali tam nič ne vidijo!" řepeva Viktorica.

Zenin se ozre na označeno mesto in odgovori: "Jaz ne vidim nič, in kaj si ti tam videla?"

"Zdelo se mi je, da nazu je ērni vojak gledal," tisto řepeva neveska.

"Le počakaj, temu posvetim!" zakriči Tone, skoči kvišku in vse preide, ali zastonj, nikogar ni bil. "Jaz mu tega ne prizanesem, da bi še za teboj postopal, še zdaj, dobro mu jo zasolim!" jezi se Tone.

"Ne začenjam z njim nikakega prepira, Anton, prosim te, več, vojak je vojak. Sam oče je bil na Rudeči gori, in bi bil za to kaj del." Da bi ga tamočini poveljnik iz nashe vasi vzel, ali on je rekel, da tege ne more storiti, ako bi tudi hotel, in da nič hudega, ako hodi vojak za dekletom. Oče je tam do vojakov slišal, da je iz telehovate hiše, da se je sam zapisal v vojake, in da sme iz vojačine stope, kadar hoče. Dobro bi ne naletel, ako s takim kaj začne."

Tako je govorila Viktorica Tone-u, in on ji je dal besedo, da pušti vojaka v miru.

Viktorica pa je imela od tega večera zopet prejšnje težke čase, in dasi je saupljivo škapulir na srce stiskala, kadar so se ji prikazale nesrečne oči, vendor ni nihalo nepokojno biti. Šla je zopet h kovačici sveta izkat. "Jaz ne vem, to je morebiti že ſiba, s katero me Bog tepe, da mi nič ne pomaga to, kar ste mi dali. Saj sem vas zvesto slušala," reče Viktorica.

"Le pusti, deklica, le pusti, jaz mu že posvetim, in ako je sam anatikrist. Ali popreje moram od nje, ga dve stvari imeti. Dokler si ju ne preskrbim, čuvaj se ga, kolikor

"Povedi mi, deklica, kako je bilo, ti si se prestrašila? In prosim, kdo pa ti je obvezal nogo s to belo, mehko ruto? Jaz sem jo skrila, da je niso videle zjalke," govorila je previdna kovačica, devaje ji nogovo posteljo.

"Kam ste jo deli, kuma?" nacio vpraša Viktorica.

"Imaš jo pod vzglajevem."

Viktorica je segla po ruto, orla se na krvave lise, na vido ime, katerega je poznala ni in lice se ji je spreminalo.

"Deklica, deklica, ti mi nisi všeč, kaž imam o tebi mislit?"

(Dalje prihodnjih.)

Dvanajsto poglavje.

Tovariš Albertov, Pietro Musolino po imenu, je bil dolg, tenak mlad človek, z nemškimi rdečurjenimi lasmi in izredno velikim ostrom nosom, skozi katerega je zateguoč in nekako leno govoril. Spadal je v vrsto onih ljudi, ki nujesar nimajo, nujesar ne delajo, s vendor ni nujesar nujajo. Nujesar ne dela, s vendor vedno dobore, vedno se lepo oblačijo in imajo svoboden vhod v sobe sinov prvih rodovin: bil je igralec, pivec, zapeljivec, eleganten goljufivec ali kakor se hoče že imenovati znana vrsta ljudi, ki so mogli le v večjih mestih.

Ko sta prišla na določen kraj in izstopila iz gondole, premiali ſele Alberto nekoliko, kaj je storil, da je vrednega si prijatelja seboj vzel, in se zardi, ko se zmisli, da se ni lahko žaliti z Vido.

"Ti moraš nekoliko tukaj počakati, jaz jo sem privedem, svojo prijateljico," reče prijatelju, a misli: hitro budem nekoliko govoril z njo, potem ga zopet odvedem od tod.

"No, nič ne de, če me ne moreš v stanici predstaviti svoji lepoti, pa me tu, samo ne daj, da bi dolgo žakal," reki se Musolino na klop pred evertic, kjer sta prej tolirkat že sedela Alberto in Vida.

Ko Alberto mala zadnja vrata za seboj zapre in stopi v prvo stanico, pride mu stara žena, pri kateri je imel Vido, in morda pred njo že drugo lepotico na stanovanju, na videz v velikih skrbih naproti in govoril:

"O sam Bog, da ste prišli, in Mati bojija! Kako Vas želi, ubogo deklic! Kako hoče, da bi vedno po Vas poslušala, ni mogoče povedati. Bala sem se že, da bi umrla ne izgubila, ker ne spil Bog ve, kaj ste ji zadnjice rekli, misli gospod! In tako dolgo Vas nis!"

Tako pozdravljen stopi Alberto tisto v drugo sobo. Tam je stala Vida, od duri strani obrnjena proti oknom. Oblečena je bila v tanko belo domačo obleko, okoli okroglih golih rok so se svetili zlati zapestniki, na polnem vratu je lepo sedel niz biserov — vse darila Albertova. Z eno roko se je držala vragljiva odgrnjena postelje, kateri se je poznalo, da je mlada ženska ravnokar ležala v nji, z drugo roko pa je podpirala ſelo, kakor bi gledala v sonce, tako, da je rokavček nazaj odpadel in se videla vsa lepota njene krasne leči.

Alberta ni ališala, ko je vstopil. Šele ko je ja roko na ramo položil in jo po imenu zaklical, obrnila se je nagi, hlastno, in s ponavljanimi vsklikami njegovega imena pritekla, oklenila se ga strastno okoli vrata, poljubila ga, pogledovala in vpraševala po rečeh, s katerih odgovora bi želela.

Bodisi, da je njen ogenj tudi njega, to je njegovo telesnost, ogrej, ali pa, da je to storil iz navade, ali da bi jo potolačil, stianil jo je tudi on nase, vadighil in posadil poleg sebe. Nji se solze v očeh zasvetijo, ko mu zre v obraz, v oči, in katerim je svojo belo izpolnjeno.

"Kaj ti je, zakaj solze?" vpraša on lečko.

(Dalje prihodnjih.)

LEPA VIDA

ROMAN

Josip Jurčič.

(Dalje.)

"Tak daleč! No, kaj potem? Vendor od tam ne bode nične ponjo hodil; če si je pa sit, ej, potem jo podliji domov. Devica ali Žena!"

"Zena."

"Tem bolje. Če je še lepa, vzame jo mož onkraj Adrije, getovo rad nazaj, ali pa nerad. Pošilji jo, pa bo; samo da prej jo poštenu prijatelju vaj pokažeš, drugače smemo misliti, da je tvoja hvala le prikrivanje slabega okusa."

"Ko bi ti njenega moža poznal, vedel bi, da v posiljanjem domov tu ne gre. Če zve, da je bila pri meni, ubije njo in mene."

"Potem se je pa že treba ogibati. Zakaj da bi zaradi ženske prezgodaj pod travo prišli, za to smo predobri, bi dejal," govoril vredni tovarš ter ljevinu v grlo. "Kaj pa meni, oni arečni mož, kateremu si sladko polovico izvabil iz gnezda, kam je šla, k izpovedi v Rim, ali kam?"

"Skrelb sem sicer za razdirjenje govorice, da so jo moraki razbojniki odvedli. Ali neki preklepi, npr., brat njegov, je bil že dvakrat tukaj in je bodil tako sumljivo okoli mene, da sem se ga hal. Danes pa je začel še tudi ope moj sumnjati, tako da sem res v veliki zadregi. Iznebiti se je moram. A teško jo bom pogresal, navadil sem se je."

"Eno ali drugo. Najprej pa je treba, da mi je pokaleč," reče oni.

"Pojd i meno!"

"A ne zastonj."

"Plačeval te ne budem."

"Če si pa jaz z znamo svojo ljubomilostjo sem pridobim piedilo, ne bodes branil vneti mi ga, haj!"

Oba se surovo zasmjejata.

"Bodes videl, ženska je res lepa. Jaz sem bil prej prav resnično zaljubljen v njo in sdi se mi, da sem nekoliko še, dasiravno, me je s tem najbolj osmravlja, ker zmerom o svojem otroku govor. Dobre je res, da ni razumeala tako dobiti me in držati, kakor vem, da bi me bila mogla."

"Dolgo vendar nobana."

"Ta pač. Ali da jo vidiš! Pojd i meno, samo previden bodi, jek si pa, zakaj neumna ni, drugi se ji bode pa čudno zdele, kako da si z menim prisel."

"Izvrstno."

"Jaz ti dajem vse pravice, samo da si jih moram izvajati, razumeješ!"

"Dobro!" reče oni, popije vino in oba čestita rojaka vstaneta, zapustita krmo in poseda v isto gondolo. Alberto ukaže brodaluč veselati v sini vodotok, kjer smo v prejšnjem poglavju nadliško življenje.

GIN. FIZ:

V senci Kristusove ljubezni.

... in v mojem imenu boste trpeli. ...

V Ekvador.

Dež je ponehal. Pod žigočimi žarki ravnikev solnca se je zemlja hitro izparevala. Sedeč ob očest v senci akacie, sem opazoval domorodce pri njihovem opoldanskem počitku. Delali so na bližnjih bananovih plantazi, kjer sem tudi pravkar bil, kamor so me poslali vodilni krogci sadjerejake družbe na ogled. Leže ali sede so si nekateri popevali svojo zljubljeno pesmico, drugi pa zvezdi liste, ki dajejo tudi kokain.

Vročina in utrujenost sta me neprvenstoma silila k spanju, a nsenkrat zaslišim na cesti korake,

Radi ovinkov v gostega grmovja nisem od začetka videl, kdo je želel

zgodil se z ženom, ki sta poganjala pred seboj tri težko otovorjene

oči. Mož je bil belokos, star kakih 25 let in kakor sem pozneje zvedel,

Amerikanec iz Združenih držav. Ustavil se je in me ogovoril španško, toda video, kako je rečeno v predgovoru, ki je

zgodil se z ženom, ki sta poganjala pred seboj tri težko otovorjene

oči. Mož je bil belokos, star kakih 25 let in kakor sem pozneje zvedel,

Amerikanec iz Združenih držav. Ustavil se je in me ogovoril španško, toda video, kako je rečeno v predgovoru, ki je

zgodil se z ženom, ki sta poganjala pred seboj tri težko otovorjene

oči. Mož je bil belokos, star kakih 25 let in kakor sem pozneje zvedel,

Amerikanec iz Združenih držav. Ustavil se je in me ogovoril španško, toda video, kako je rečeno v predgovoru, ki je

zgodil se z ženom, ki sta poganjala pred seboj tri težko otovorjene

oči. Mož je bil belokos, star kakih 25 let in kakor sem pozneje zvedel,

Amerikanec iz Združenih držav. Ustavil se je in me ogovoril španško, toda video, kako je rečeno v predgovoru, ki je

zgodil se z ženom, ki sta poganjala pred seboj tri težko otovorjene

oči. Mož je bil belokos, star kakih 25 let in kakor sem pozneje zvedel,

Amerikanec iz Združenih držav. Ustavil se je in me ogovoril španško, toda video, kako je rečeno v predgovoru, ki je

zgodil se z ženom, ki sta poganjala pred seboj tri težko otovorjene

oči. Mož je bil belokos, star kakih 25 let in kakor sem pozneje zvedel,

Amerikanec iz Združenih držav. Ustavil se je in me ogovoril španško, toda video, kako je rečeno v predgovoru, ki je

zgodil se z ženom, ki sta poganjala pred seboj tri težko otovorjene

oči. Mož je bil belokos, star kakih 25 let in kakor sem pozneje zvedel,

Amerikanec iz Združenih držav. Ustavil se je in me ogovoril španško, toda video, kako je rečeno v predgovoru, ki je

zgodil se z ženom, ki sta poganjala pred seboj tri težko otovorjene

oči. Mož je bil belokos, star kakih 25 let in kakor sem pozneje zvedel,

Amerikanec iz Združenih držav. Ustavil se je in me ogovoril španško, toda video, kako je rečeno v predgovoru, ki je